

خصوصیات روان‌سنجی نسخه فارسی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان

محمود نجفی^۱
غلامرضا دهشیری^۲
سولماز دبیری^۳
منصوره شیخی^۴
نصرت جعفری^۵

چکیده

زمینه: در سال‌های اخیر پژوهش در حیطه روان‌شناسی مثبت افزایش یافته است. بنابراین، بررسی خصوصیات روان‌سنجی ابزارهای پرکاربرد در این حیطه از جمله شادکامی بسیار حائز اهمیت است. **هدف:** هدف از پژوهش حاضر بررسی خصوصیات روان‌سنجی نسخه فارسی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان بود. **روش:** بدین منظور نمونه‌ای شامل ۴۲۸ دانشجو با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند و به پرسشنامه شادکامی آکسفورد، پرسشنامه شخصیتی آیزنک، مقیاس رضایت از زندگی، مقیاس عزت نفس روزنبرگ و پرسشنامه افسردگی بک پاسخ دادند. **یافته‌ها:** ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی بازآزمایی در کل نمونه به ترتیب ۰/۷۹ و ۰/۹۰ به دست آمد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که پرسشنامه از شش عامل رضایت از زندگی، کارآمدی، احساس خوشی، عزت نفس، اجتماعی بودن و بهزیستی تشکیل شده است. نتایج تحلیل عاملی مرتبه دوم نشان داد که ساختار عاملی پرسشنامه، تک عاملی است. همچنین ضرایب روایی همگرا و واگرای پرسشنامه در حد بالا و قابل قبولی بود. بین دختران و پسران از لحاظ شادکامی تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد. **نتیجه‌گیری:** یافته‌های پژوهش بیانگر این است که نسخه فارسی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در جامعه دانشجویان از خصوصیات روان‌سنجی قابل قبولی برخوردار است و می‌توان از آن به عنوان ابزاری پایا و روا در پژوهش‌های روانشناختی استفاده کرد.

واژگان کلیدی: شادکامی، پرسشنامه شادکامی آکسفورد، ساختار عاملی، پایایی، روایی.

۱. استادیار گروه روان‌شناسی بالینی دانشگاه سمنان (نویسنده مسئول) Email: m_najafi@sun.semnan.ac.ir

۲. دکترای روان‌شناسی و مدرس دانشگاه الزهرا

۳. دانشجوی دکترای روان‌شناسی تربیتی دانشگاه تبریز

۴. دکترای روان‌شناسی و کارشناس وزارت آموزش و پرورش

۵. دستیار علمی روان‌شناسی دانشگاه پیام نور

مقدمه

در چند دهه اخیر با ظهور روان‌شناسی مثبت، در تحقیقات روانشناختی تغییرات بسیاری صورت گرفته و علاقه به تحقیق در این حیطه افزایش یافته است (پیترسون و سلیگمن^۱، ۲۰۰۴، شوگرین^۲ و همکاران، ۲۰۰۶). این شاخه جدید از روان‌شناسی اساساً به مطالعه علمی نیرومندی‌ها، شادکامی و بهزیستی ذهنی^۳ انسان می‌پردازد (اشنایدر و لویز، ۲۰۰۷). با توجه به ظهور روان‌شناسی مثبت، تلاش‌های بسیار زیادی برای روشن شدن مفهوم شادکامی صورت گرفته است. تحقیقات مربوط به این حیطه در روان‌شناسی معاصر، نقش بسیار برجسته‌ای دارند. این امر نشانگر تلاش روان‌شناسان برای بررسی دقیق‌تر این موضوع است. اگر چه امروزه روان‌شناسی مثبت‌گرا به عنوان یک پدیده گسترده در روان‌شناسی مطرح و حجم زیادی از کتاب‌ها و پژوهش‌ها را به خود اختصاص داده است. اما یافته‌های حاصل از پژوهش‌های روان‌شناسی مثبت‌گرا تنها زمانی دارای اعتبار است که سنجه‌ها و روش‌های انجام تحقیقات مرتبط با آن معتبر باشند و به همین دلیل روان‌شناسان مثبت‌گرا تحقیقات زیادی به منظور ساخت و اعتباریابی ابزارهای مختلف سنجش و اندازه‌گیری مقیاس‌های مثبت اختصاص داده‌اند (داک ورت، استین و سلیگمن^۴، ۲۰۰۵). دیدگاه‌های مختلفی در مورد شادکامی وجود دارد که از جمله می‌توان به دیدگاه لذت‌گرایی^۵ و فضیلت‌گرایی^۶ اشاره کرد. طبق دیدگاه لذت‌گرایی ارگانیزم در جستجوی لذت و دوری از درد برانگیخته می‌شود (فرانکن^۷، ۱۹۹۴). در این دیدگاه شادکامی افزایش اثرهای مثبت نظام‌های حسی متفاوت است. برعکس طرفداران دیدگاه فضیلت‌گرایی معتقدند که ارضای امیال به رغم ایجاد لذت همیشه منجر به بهزیستی و شادکامی نمی‌شود. بنابراین شادکامی

1. Peterson & Seligman
2. Shogren
3. subjective well. being
4. Duckworth, Steen & Seligman
5. hedonism
6. eudaimonism
7. Franken

نمی‌تواند صرفاً به معنای تجربه لذت باشد (ریان و دسی^۱، ۲۰۰۱). در دیدگاه‌های شناختی شادکامی به عنوان هیجانی است که از پردازش، فهم و دستیابی به یک هدف به وجود می‌آید (داناولد^۲، ۱۹۹۷).

در اولین پژوهش‌ها، برای سنجش شادکامی پرسش مستقیم "چقدر شاد هستید؟" به کار برده شد. این پرسش دارای سه گزینه‌ی خیلی شاد، تا حدی شاد و ناشاد بود و بسیاری از تحقیقات انجام شده برای اندازه‌گیری شادکامی از همین روش استفاده کرده‌اند. به تدریج در طی سال‌ها، ابزارهای متعددی برای سنجش شادکامی ساخته شد که از جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: مقیاس تعادل عاطفی برادبرن^۳ (۱۹۶۹)، مقیاس شادکامی ذهنی^۴ (لیبومیرسکی و لیپر^۵، ۱۹۹۹)؛ مقیاس شادکامی - افسردگی (جوزف و لويس^۶، ۱۹۹۸)؛ مقیاس کوتاه شادکامی - افسردگی (جوزف، لینلی، هووارد و لويس و مک کولام^۷، ۲۰۰۴) و پروتکل تحقیقی خلق و شادکامی^۸ (استونز، کوزما، هیردس و گولد^۹، ۱۹۹۶). یکی دیگر از ابزارهایی که در مورد سنجش شادکامی ساخته شده و حجم وسیعی از تحقیقات را به خود اختصاص داده، فهرست شادکامی آکسفورد^{۱۰} (OHI) است (آرگیل، مارتین و کروسلند^{۱۱}، ۱۹۸۹). پایه نظری پرسشنامه شادکامی آکسفورد تعریف آرگیل و کروسلند^{۱۲} (۱۹۸۷) از شادکامی بود. آرگیل و کروسلند (۱۹۸۷) جهت ارائه یک تعریف عملیاتی از شادکامی آن را دارای سه بخش مهم شامل فراوانی و درجه عاطفه مثبت یا احساس خوشی، میانگین سطح رضایت در طول یک دوره، و نداشتن احساس

1. Ryan & Deci
2. Dunavold
3. Bradburn Affect Balance Scale
4. Subjective Happiness Scale
5. Lyubomirsky & Lepper
6. Lewis
7. Linley, Harwood, Lewis, & McCollam
8. Happiness and Affect Research Protocol
9. Stones, Kozma, Hirdes & Gold
10. Oxford Happiness Inventory
11. Argyle, Martin & Crossland
12. Crossland

منفی افسردگی و اضطراب دانسته‌اند. آرگیل و همکاران (۱۹۸۹) ۲۱ سؤال از سئوالهای فهرست افسردگی بک^۱ را معکوس کردند و ۱۱ سؤال دیگر به آن اضافه کردند تا سایر جنبه‌های بهزیستی ذهنی را پوشش دهد. سرانجام نسخه نهایی با ۲۹ سؤال چهارگزینه‌ای آماده شد و در آن پاسخ دهنده خود را از احساس ناشادی تا احساس شادی بسیار، ارزیابی می‌کند (فرانسیس، براون، لستر و فیلیچالک^۲، ۱۹۹۸). بین این ابزار با ارزیابی دوستان، ابعاد شخصیتی، حمایت اجتماعی و استرس همبستگی بالایی گزارش شده است (آرگیل، ۲۰۰۱). ضریب آلفای این فهرست در یک مطالعه بین فرهنگی در دانشجویان (استرالیا، آمریکا، کانادا و انگلیس) در دامنه ۰/۸۹ تا ۰/۹۰ گزارش شده است (فرانسیس و همکاران، ۱۹۹۸). فارنهام و بروینگ (۱۹۹۰) آلفای ۰/۸۷ را گزارش کرده‌اند. آرگیل و لو (۱۹۹۰) پایایی بازآزمایی ۰/۷۸ را پس از ۶ هفته و ۰/۶۷ را پس از ۵ ماه گزارش کرده‌اند. علی پور و نوربالا (۱۳۷۸) ضریب آلفای کرونباخ فهرست شادکامی آکسفورد را ۰/۹۸، پایایی به روش دو نیمه کردن ۰/۹۲، و پایایی به روش بازآزمایی پس از سه هفته را ۰/۷۹ گزارش کرده‌اند. در تحقیق عابدی، میرشاه جعفری و لیاقت دار (۱۳۸۵) همبستگی این فهرست با پرسش نامه شادکامی فوردایس در یک نمونه ۷۲۷ نفری ۰/۷۳، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۵، پایایی به روش بازآزمایی ۰/۷۳، با روش اسپیرمن براون ۰/۷۹ و با روش گوتمن ۰/۷۸ گزارش شده است.

با توجه به گسترش پژوهش‌ها در حیطه‌ی روان‌شناسی مثبت‌گرا و در نتیجه اعتبار یافته‌های حاصل از آن، تلاش برای بهبود خصوصیات روان‌سنجی فهرست شادکامی آکسفورد همچنان ادامه دارد. هیل و آرگیل (۲۰۰۲) نسخه جدید فهرست شادکامی آکسفورد (OHI) را تحت عنوان پرسشنامه شادکامی آکسفورد^۳ (OHQ) با روش نمره‌گذاری جدید و معکوس کردن تقریباً نیمی از سئوال‌ات بررسی و منتشر کردند. از نظر هیل

-
1. Beck Depression Inventory
 2. Francis, Brown, Lester & Philipchalk
 3. Oxford Happiness Questionnaire

و آرگیل (۲۰۰۲) پرسشنامه شادکامی آکسفورد نسخه اصلاحی فهرست شادکامی آکسفورد (آرگیل و همکاران، ۱۹۸۹) در سنجش بهزیستی ذهنی است. در نسخه اصلاحی، پاسخدهی از شکل انتخاب چهارگزینه‌ای صفر تا سه به طیف وسیع‌تری از مقیاس لیکرت (۱ = کاملاً مخالفم تا ۶ = کاملاً موافقم) تغییر کرده است. ضریب همسانی درونی پرسشنامه ۰/۹۱ و ضریب همبستگی سئوال‌ات بین ۰/۰۴- و ۰/۶۵ با میانگین ۰/۲۸ گزارش شده است. همچنین همبستگی نمرات پرسشنامه با فهرست شادکامی آکسفورد ۰/۸۰ گزارش شده است (هیل و آرگیل، ۲۰۰۲).

هیل و آرگیل (۲۰۰۲) روایی سازه بالا و قابل قبولی را برای پرسشنامه شادکامی آکسفورد از طریق همبستگی با مقیاس‌های خود گزارش دهی صفات شخصیتی و نیرومندی‌های انسان^۱ گزارش کرده‌اند. همبستگی مثبت و معناداری بین نمرات پرسشنامه با نمرات برون‌گرایی، رضایت از زندگی، عزت نفس، خوش بینی، احترام به زندگی و شادکامی مشاهده شده است. همچنین همبستگی منفی معناداری بین نمرات پرسشنامه با روان رنجورخویی و روان‌پریش خویی مشاهده شده است. هیل و آرگیل (۲۰۰۲) بیان کرده‌اند که با توجه به این که همبستگی نمرات صفات شخصیتی و نیرومندی‌های انسان در پرسشنامه شادکامی آکسفورد در مقایسه با فهرست شادکامی آکسفورد قوی‌تر است، لذا پرسشنامه شادکامی آکسفورد برای سنجش شادکامی نسبت به فهرست شادکامی آکسفورد بهتر است.

هیل و آرگیل (۱۹۹۸b) و آرگیل (۲۰۰۱) با استفاده از تحلیل عاملی به هفت عامل رضایت از زندگی^۲، کارآمدی^۳، اجتماعی بودن^۴، بهزیستی^۵، شناخت مثبت^۶، احساس

1. human strengths
2. satisfaction with life
3. efficacy
4. sociability
5. well-being
6. positive cognition

خوشی^۱ و عزت نفس دست یافتند. آرگیل، مارتین و لو^۲ (۱۹۹۵) در تحلیل عاملی به هفت عامل شناخت مثبت، تعهد اجتماعی^۳، عاطفه مثبت^۴، حس کنترل^۵، تناسب فیزیکی^۶، رضایت از زندگی و هوشیاری سلامتی^۷ دست یافتند. لیاقت دار، جعفری، عابدی و سمیعی (۲۰۰۸) در تحقیقی به شش عامل رضایت از زندگی، لذت^۸، عزت نفس، آرامش^۹، کنترل و کارآمدی دست یافتند. هیل و آرگیل (۲۰۰۲) در تحلیل عاملی پرسشنامه شادکامی آکسفورد به هشت عامل دست یافتند که ۶۴/۳ درصد از واریانس کل پرسشنامه را تبیین کرد. در تحلیل عاملی مرتبه دوم، هشت عامل به دست آمده بیانگر ساختار تک عاملی پرسشنامه شادکامی آکسفورد بود که نشان دهنده این است که سازه بهزیستی ذهنی که به وسیله این پرسشنامه اندازه‌گیری می‌شود بهتر است تک عاملی در نظر گرفته شود. در ایران عابدی و همکاران (۱۳۸۵) با استفاده از تحلیل عاملی به شش عامل رضایت از زندگی، احساس خوشی، عزت نفس، آرامش، احساس کنترل و کارآمدی دست یافتند که در مجموع این شش عامل ۷۴/۳۶ درصد از واریانس کل را تبیین می‌کرد. علی پور و نوربالا (۱۳۷۸) با تحلیل عاملی به پنج عامل رضایت، خلق مثبت، سلامتی، کارآمدی و عزت نفس دست یافتند. با توجه به اینکه در دهه‌های اخیر پژوهش در حیطه روان‌شناسی مثبت افزایش یافته، بررسی خصوصیات روان‌سنجی ابزارهای پرکاربرد در این حیطه بسیار حائز اهمیت است، زیرا ابزارهای فاقد پایایی و روایی نتایج حاصل از تحقیق را هم بی اعتبار می‌کند. بنابراین هدف پژوهش حاضر خصوصیات روان‌سنجی و تحلیل عاملی نسخه فارسی پرسشنامه شادکامی آکسفورد (OHQ) بود.

1. cheerfulness
2. Martin & Lu
3. social commitment
4. positive affect
5. sense of control
6. physical fitness
7. mental alertness
8. joy
9. calm

روش

روش پژوهش، روش توصیفی بود. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران بود که در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ در یکی از دانشگاه‌ها مشغول به تحصیل بودند. از بین جامعه دانشجویان ۴۸۶ نفر با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند که از این تعداد ۲۴۱ نفر دختر، ۲۰۷ نفر پسر و ۲۱ نفر نیز بدون پاسخ بودند. دانشجویان انتخاب شده در دانشگاه‌های تهران، علامه طباطبائی و شهید بهشتی مشغول به تحصیل بودند. دامنه سنی آزمودنی‌ها بین ۱۸ تا ۳۹ سال با میانگین ۲۱/۵ و انحراف استاندارد ۲/۷۱ بود.

ابزار

پرسشنامه شادکامی آکسفورد

این پرسشنامه نسخه اصلاحی فهرست شادکامی آکسفورد است که توسط هیل و آرگیل (۲۰۰۲) منتشر شده و شامل ۲۹ سؤال با مقیاس پاسخگویی لیکرت ۶ درجه‌ای کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم است. آلفای کرونباخ پرسشنامه ۰/۹۱ گزارش شده است. همچنین ارتباط معناداری بین این پرسشنامه با نمرات رضایت از زندگی، خوش‌بینی، برون‌گرایی و روان‌رنجورخویی گزارش شده است (هیل و آرگیل، ۲۰۰۲). ابتدا پرسشنامه توسط دو نفر از اساتید زبان انگلیسی به طور مجزا به فارسی ترجمه شد. سپس نسخه فارسی پرسشنامه توسط یکی از اساتید دیگر به زبان انگلیسی مجدداً ترجمه شد. بعد از نظرخواهی و رفع برخی از تفاوت‌های ایجاد شده در ترجمه انگلیسی به فارسی و برعکس، نسخه فارسی پرسشنامه برای اجرا آماده شد.

پرسشنامه شخصیت آیزنگ - فرم کوتاه^۱ (EPQ-RS)

این پرسشنامه یک پرسشنامه خودسنجی ۴۸ سؤالی است که برای سنجش سه بعد

1. Eysenck Personality Questionnaire Revised Short. Scale

شخصیت روان رنجورخویی، برون‌گرایی و روان‌پریش‌خویی است. هر زیر‌مقیاس شامل ۱۲ سؤال است (ایو‌کویک^۱ و همکاران، ۲۰۰۷). فرانسیس^۲ (۱۹۹۹) ثبات درونی این پرسشنامه را روی دانشجویان در چهار کشور انگلستان، کانادا، آمریکا و استرالیا قابل قبول گزارش کرده است. کارانسی، دریک و یولماز^۳ (۲۰۰۷) ضریب آلفای کودر ریچاردسون برای مقیاس‌های برون‌گرایی و روان رنجورخویی را به ترتیب برابر ۰/۷۸ و ۰/۶۵ و اعتبار خرده‌مقیاس‌ها به روش بازآزمایی برابر با ۰/۸۴ و ۰/۸۲ گزارش کرده‌اند. در ایران بخشی پور رودسری و باقریان خسروشاهی (۱۳۸۵) خصوصیات روان‌سنجی پرسشنامه را رضایت بخش گزارش کرده‌اند. در پژوهش حاضر از خرده‌مقیاس‌های برون‌گرایی و روان رنجورخویی استفاده شد.

مقیاس عزت نفس روزنبرگ

این مقیاس شامل ۱۰ سؤال است که ۵ سؤال آن منفی و ۵ سؤال آن مثبت می‌باشد. هر سؤال دارای دو گزینه به صورت موافق و مخالف است. اعتبار واگرا و همگرایی آن در بسیاری از تحقیقات مناسب و قابل قبول گزارش شده است (آرن^۴ و همکاران، ۱۹۹۳؛ به نقل از جین، ۲۰۰۱). ضریب آلفای کرونباخ این مقیاس در پژوهش مظلومی محمود آباد، مهری و مروتی شریف آباد (۱۳۸۵) ۰/۷۸ گزارش شده است. در پژوهش زاده محمدی و همکاران (۱۳۸۶) ضریب بازآزمایی برای کل مقیاس با فاصله زمانی یک، دو و سه هفته به ترتیب برابر با ۰/۷۷، ۰/۷۳ و ۰/۷۸ به دست آمده است.

مقیاس رضایت از زندگی^۵

داینر، ایمونز، لارسن و گریفین^۶ (۱۹۸۵) مقیاس رضایت از زندگی را برای همه گروه‌های

1. Ivkovic
2. Francis
3. Karanci, Dirik & Yorulmaz
4. Arns
5. satisfaction with life scale
6. Diener, Emmons, Larsen & Griffin

سنی تهیه کردند. ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۸۷ و ضریب باز آزمایی آن ۰/۸۲ گزارش شده است (به نقل از کار^۱، ۲۰۰۴). مظفری (۱۳۸۲) ضریب آلفای کرونباخ را ۰/۸۵ و ضریب باز آزمایی آن در فاصله ۶ هفته برابر با ۰/۸۴ گزارش کرده است. خیر و سامانی (۱۳۸۳) نیز این پرسشنامه را در ایران منطبق و روایی و پایایی قابل قبولی برای آن گزارش کرده‌اند.

پرسشنامه افسردگی بک^۲

این پرسشنامه یک مقیاس خود گزارش دهی ۲۱ سئوالی است که برای سنجش افسردگی بکار می‌رود. هر سؤال دارای ۴ گزینه است و از صفر تا سه نمره گذاری می‌شود، ضرایب همسانی درونی این پرسشنامه در جامعه بهنجار ۰/۸۱ گزارش شده است (بک، استیر و گاربین^۳، ۱۹۸۸). رجبی (۱۳۸۴) ضریب همسانی درونی آن را ۰/۸۹ گزارش کرده است.

یافته‌ها

به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ و باز آزمایی استفاده شد که نتایج آن در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: ضرایب همسانی درونی و باز آزمایی پرسشنامه به تفکیک جنسیت

کل	دختر	پسر	جنسیت
			پایایی
۰/۹۰	۰/۹۰	۰/۸۹	ضریب آلفا
۰/۷۹	۰/۷۹	۰/۷۷	ضریب پایایی

چنانچه از جدول ۱ مشاهده می‌شود، ضریب آلفای کرونباخ در کل نمونه ۰/۹۰ و در نمونه پسران و دختران به ترتیب برابر با ۰/۸۹ و ۰/۹۰ و دامنه ضریب همبستگی بین سئوالات بین ۰/۰۵- تا ۰/۷۳ با میانگین ۰/۲۴ به دست آمده است. ضریب همبستگی بین

1. Carr
2. Beck Depression Inventory
3. Beck, Steer, & Garbin

سئوالات با نمره کل آزمون بین ۰/۲۷ تا ۰/۶۵ است. ضریب بازآزمایی در کل نمونه با فاصله زمانی یک ماه ۰/۷۹ و در نمونه پسران و دختران به ترتیب ۰/۷۷ و ۰/۷۹ به دست آمد. به منظور بررسی ساختار عاملی پرسشنامه از تحلیل عاملی به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی با چرخش وریماکس استفاده شد. شاخص کفایت نمونه‌برداری نشان داد که نمونه پژوهش برای تحلیل عاملی مناسب است ($KMO=0/91$). همچنین نتایج آزمون کرویت بارتلت بیانگر همبستگی معنی‌دار کافی بین سئوالات پرسشنامه بود ($\chi^2(120) = 23344/53, P < 0/001$). برای تعیین تعداد عامل‌ها از ملاک ارزش‌های ویژه بالاتر از یک استفاده شد. شش عامل دارای ارزش ویژه بالاتر از یک بود، که ۵۲/۹۰ درصد از واریانس پرسشنامه را تبیین می‌کردند. ساختار ۶ عاملی با استفاده از چرخش وریماکس چرخش داده شدند. در جدول ۲ بارهای عاملی سئوالات روی هر یک از عوامل ارائه شده است.

جدول ۲. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی پرسشنامه شادکامی آکسفورد

سؤال	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم
۳	۰/۷۶					
۹	۰/۶۹					
۱۲	۰/۶۱					
۱۰	۰/۴۸					
۷	۰/۴۶					
۲۰		۰/۷۰				
۲۱		۰/۶۴				
۱۸		۰/۶۳				
۲۶		۰/۵۵				
۲۵		۰/۵۳		۰/۴۲		
۸		۰/۵۲				
۲۷			۰/۶۶			
۲۸			۰/۵۷			

شماره	پنجم	چهارم	سوم	دوم	اول	سؤال
			۰/۵۲			۲۴
			۰/۵۱			۶
			۰/۴۹			۱۹
			۰/۴۹			۲۹
			۰/۴۴			۵
		۰/۷۷				۱۱
		۰/۷۲				۱۵
		۰/۵۷			۰/۴۱	۲۲
		۰/۴۹		۰/۴۵		۱۷
	۰/۷۰					۱۳
	۰/۶۳					۱۴
	۰/۶۳					۲۳
	۰/۵۰					۱
۰/۶۹						۲
۰/۶۷						۴
۰/۵۰						۱۶
۱/۰۵	۱/۰۸	۱/۴۷	۱/۵۹	۲/۱۲	۸/۰۴	ارزش ویژه
۳/۶۳	۳/۷۱	۵/۰۸	۵/۴۴	۷/۳۲	۲۷/۷۱	درصد واریانس

با توجه به محتوای سئوالات هر عامل، عامل‌ها به ترتیب رضایت از زندگی، کارآمدی، احساس خوشی، عزت نفس، اجتماعی بودن و بهزیستی نام گذاری شد. به منظور بررسی ساختار عاملی مرتبه دوم پرسشنامه شادکامی آکسفورد، نمرات شش عامل به دست آمده از تحلیل عاملی مرتبه اول محاسبه شد و با استفاده از روش مؤلفه‌های اصلی مجدداً مورد تحلیل قرار گرفت. تنها مقدار ویژه یک عامل بالاتر از یک بود که ۵۲/۳۳ درصد از واریانس شش عامل پرسشنامه را تبیین می‌کرد. در جدول ۳ بارهای عاملی هر یک از عامل‌های پرسشنامه ارائه شده است.

جدول ۳: نتایج تحلیل عاملی مرتبه دوم پرسشنامه شادکامی آکسفورد

متغیر	بارعاملی
رضایت از زندگی	۰/۸۱
کارآمدی	۰/۷۳
احساس خوشی	۰/۸۰
عزت نفس	۰/۷۷
اجتماعی بودن	۰/۶۵
بهبودی	۰/۵۳
ارزش ویژه	۳/۱۴
درصد واریانس	۵۲/۳۳

توجه به جدول ۳ نشان می‌دهد که دامنه بارهای عاملی بین ۰/۵۳ تا ۰/۸۱ است. بنابراین با توجه به نتایج تحلیل عاملی مرتبه دوم می‌توان نتیجه گرفت که ساختار پرسشنامه شادکامی آکسفورد تک بعدی است. به منظور بررسی روایی همگرا و واگرایی پرسشنامه، همبستگی نمرات آن با نمرات افسردگی، روان رنجورخویی، رضایت از زندگی، عزت نفس و برون گرایی محاسبه شد که در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: ضرایب همبستگی بین نمرات پرسشنامه با سایر متغیرها

متغیر	شادکامی	تعداد
افسردگی	*-۰/۷۳	۴۲
روان رنجورخویی	*-۰/۵۷	۴۲
رضایت از زندگی	*۰/۷۱	۴۰
عزت نفس	*۰/۷۰	۳۸
برون گرایی	*۰/۶۲	۴۰

* $P < ۰/۰۱$

چنانچه در جدول ۴ مشاهده می‌شود، همبستگی بین نمرات شادکامی با نمرات افسردگی منفی و معنی دار است [$r(۴۲) = -۰/۷۳$ ، $P < ۰/۰۰۱$]. همچنین همبستگی منفی

و معنی داری بین نمرات روان رنجورخویی و شادکامی وجود دارد $[P < 0/001, r = -0/57]$ (۴۲) که بیانگر روایی و اگرایی پرسشنامه است. نتایج نشان داد که بین شادکامی و رضایت از زندگی $[P < 0/001, r(40) = 0/71]$ ، عزت نفس $[P < 0/001, r(38) = 0/70]$ و برون گرایی $[P < 0/001, r(40) = 0/62]$ رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. این همبستگی‌ها بیانگر روایی همگرایی پرسشنامه است. میانگین و انحراف استاندارد نمرات شادکامی در کل نمونه و به تفکیک جنسیت در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: میانگین و انحراف استاندارد نمرات شادکامی در کل نمونه و به تفکیک جنسیت

جنسیت	میانگین	انحراف استاندارد	کجی	کشیدگی
پسر	۱۲۰/۲۵	۱۹/۳۲	-۰/۳۱	-۰/۲۷
دختر	۱۲۳/۰۴	۲۰/۰۶	-۰/۲۰	-۰/۵۱
کل	۱۲۱/۸۰	۱۹/۷۷	-۰/۲۳	-۰/۴۰

$$t = 1/52, df = 466, P > 0/05$$

چنانچه در جدول ۵ مشاهده می‌شود، میانگین نمرات شادکامی در کل نمونه برابر با ۱۲۱/۸۰ و انحراف استاندارد ۱۹/۷۷ است. نتایج آزمون کالموگروف-اسمیرنف نشان داد که توزیع نمرات شادکامی در بین دانشجویان نرمال است $[P > 0/05, Z(489) = 1/14]$. به منظور مقایسه نمرات شادکامی دو جنس از آزمون t مستقل استفاده شد. نتایج نشان داد که بین نمرات دختران و پسران تفاوت معنی داری وجود ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی خصوصیات روان‌سنجی نسخه فارسی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان انجام شد. نتایج پژوهش همخوان با پژوهش هیل و آرگیل (۲۰۰۲) نشان داد که همسانی درونی و پایایی بازآزمایی پرسشنامه در بین دانشجویان در حد قابل قبولی است.

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که پرسشنامه از ۶ عامل کلی رضایت از زندگی، کارآمدی، احساس خوشی، عزت نفس، اجتماعی بودن و بهزیستی تشکیل شده است. نتایج تحلیل عاملی مرتبه دوم نیز نشان داد که ساختار عاملی پرسشنامه را می‌توان تک بعدی در نظر گرفت. هیل و آرگیل (۲۰۰۲) ساختار عاملی پرسشنامه شادکامی آکسفورد را هشت عاملی گزارش کرده‌اند و در تحلیل عاملی مرتبه دوم پرسشنامه شادکامی آکسفورد به یک عامل دست یافتند که با پژوهش حاضر همخوانی دارد. آرگیل (۲۰۰۱) و هیل و آرگیل (۱۹۹۸) نیز در پژوهش‌های خود در فهرست شادکامی آکسفورد به هفت عامل رضایت از زندگی، کارآمدی، اجتماعی بودن، سلامتی، شناخت مثبت، احساس خوشی و عزت نفس دست یافتند. آرگیل و همکاران (۱۹۹۵) در تحلیل عاملی فهرست شادکامی آکسفورد به هفت عامل شناخت مثبت، تعهد اجتماعی، عاطفه مثبت، حس کنترل، تناسب فیزیکی، رضایت از زندگی و هوشیاری سلامتی دست یافتند. همچنین علی پور و نوربالا (۱۳۷۸) در فهرست شادکامی آکسفورد پنج عامل رضایت از زندگی، خلق مثبت، سلامتی، کارآمدی و عزت نفس را در شادکامی موثر دانسته‌اند. علی پور و آگاه هریس (۱۳۸۶) نیز پنج عامل رضایت از زندگی، عزت نفس، بهزیستی فاعلی، رضایت خاطر و خلق مثبت را به دست آورده‌اند.

در پژوهش حاضر همبستگی منفی و معنی دار نمرات پرسشنامه با نمرات افسردگی و روان رنجورخویی بیانگر روایی واگرای پرسشنامه بود. همبستگی مثبت و معنی دار نمرات پرسشنامه با نمرات رضایت از زندگی، عزت نفس و برون گرایی بیانگر روایی همگرایی پرسشنامه بود. هیل و آرگیل (۱۹۹۸ و ۲۰۰۲) و علی پور و آگاه هریس (۱۳۸۶) نیز همبستگی مثبت و معنی داری بین نمرات شادکامی با صفات شخصیتی و نیرومندی‌های انسان گزارش کرده‌اند.

از دیگر یافته‌های پژوهش این بود که با توجه به آزمون t، تفاوتی بین نمرات شادکامی دانشجویان دختر و پسر مشاهده نشد. این نتیجه با یافته‌های علی پور و نوربالا (۱۳۷۸)، علی

پور و آگاه هریس (۱۳۸۶)، فرانسیس (۱۹۹۹) و فرانسیس و همکاران (۱۹۹۸)، لیاقت دار و همکاران (۲۰۰۸)، لو و آرگیل (۱۹۹۳) و فارنهام و بروین (۱۹۹۰) مبنی بر عدم تفاوت دو جنس در شادکامی همخوانی دارد. داینر و همکاران (۲۰۰۳) بیان می‌کنند که زنان در مقایسه با مردان هیجانات مثبت بیشتری را گزارش می‌کنند، اما در عین حال هیجانات منفی آن‌ها نیز بیشتر از مردان و در مجموع شادکامی آن‌ها برابر مردان است. همچنین دیدگاه و انتظارات افراد در خصوص نقش‌های جنسیتی تغییرات زیادی کرده و هر دو گروه زنان و مردان به امور مختلف هر دو جنس می‌پردازند که موجب شده میزان بهزیستی و شادمانی مردان و زنان تفاوت معناداری نشان ندهد.

به طور کلی نتایج پژوهش حاضر نشان داد که نسخه فارسی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در جامعه دانشجویان از خصوصیات روان‌سنجی قابل قبولی برخوردار است و محققان می‌توانند از آن به عنوان ابزاری معتبر در اندازه‌گیری شادکامی، بهزیستی ذهنی و تحقیقات حیطه روان‌شناسی مثبت نگر استفاده کنند. با توجه به اینکه پژوهش حاضر محدود به دانشجویان دانشگاه‌های تهران، علامه و شهید بهشتی است، لذا پیشنهاد می‌شود چنین پژوهشی در سایر جامعه‌های آماری نیز انجام شود.

منابع

- بخشی پور رودسری، عباس و باقریان خسروشاهی، صنم. (۱۳۸۵). ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه تجدیدنظر شده شخصیت آیزنک - فرم کوتاه (EPQ-RS)، روان‌شناسی معاصر، ۱(۲): ۳-۱۲.
- خیر، محمد و سامانی، سیامک. (۱۳۸۳). مقایسه سلامت روانی - اجتماعی، بهداشت روانی، رضایت از زندگی در بین مادران شاغل و خانه دار در شهر شیراز. گزارش طرح پژوهشی، کارگروه پژوهش آمار و فن آوری اطلاعات استان فارس.
- رجبی، غلامرضا. (۱۳۸۴). ویژگی‌های روان‌سنجی ماده‌های فرم کوتاه پرسشنامه افسردگی بک (BDI-13). فصلنامه روان‌شناسان ایرانی، ۱(۴): ۲۹۸-۲۹۱.
- زاده محمدی، علی؛ عابدی، علیرضا و خانجانی، مهدی. (۱۳۸۶). بهبود حرمت خود و خودکارآمدی در نوجوانان، فصلنامه روان‌شناسان ایرانی، ۴(۱۵): ۲۵۲-۲۴۵.
- عابدی، محمدرضا؛ میرشاه جعفری، سیدابراهیم، لیاقت دار، محمدجواد. (۱۳۸۵). هنجاریابی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان، فصلنامه روانپزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، ۴۵: ۱۰۰-۹۵.
- علی پور، احمد و آگاه هریس، مژگان. (۱۳۸۶). اعتبار و روایی فهرست شادکامی آکسفورد در ایرانی‌ها. فصلنامه روان‌شناسان ایرانی، ۳(۱۲): ۲۹۸-۲۸۷.
- علی پور، احمد؛ نوربالا، احمدعلی. (۱۳۷۸). بررسی مقدماتی پایایی و روایی پرسش‌نامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان دانشگاه‌های تهران. فصلنامه اندیشه و رفتار، ۵(۱ و ۲): ۶۴-۵۵.
- مظفری، شهباز. (۱۳۸۲). همبسته‌های روانشناختی شادکامی ذهنی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، دانشگاه شیراز.
- مظلومی محمودآباد، سعید؛ مهري، علی و مروتی شریف آباد، محمد علی. (۱۳۸۵). ارتباط بین اعتماد به نفس و خودکارآمدی با رفتارهای بهداشتی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، ۳(۲): ۱۱۷-۱۱۱.
- Argyle, M. (2001). *The psychology of happiness*, London: Routledge.
- Argyle, M., & Crossland, J. (1987). Dimensions of positive emotions. *British Journal of Social Psychology*, 26, 127-137.
- Argyle, M., & Hills, P. (2000). Religious experiences and their relations with

- happiness and personality. *International Journal for the Psychology of Religion*, 10, 157–172.
- Argyle, M., & Lu, L. (1990). The happiness of extraverts. *Personality and Individual Differences*, 11, 1011-1017.
- Argyle, M., Martin, M., & Crossland, J. (1989). *Happiness as a function of personality and social encounters*. In J. P. Forgas & J. M. Innes (Eds), *Recent advances in social psychology: An international perspective*, (pp. 189-203). North Holland: Elsevier Science Publishers.
- Argyle, M., Martin, M., & Lu, L. (1995). *Testing for stress and happiness: The role of social and cognitive factors*. In C. D. Spielberger, & I. G. Sarason (Eds.), *Stress and emotion* (pp. 173–187). Washington, DC: Taylor & Francis.
- Beck, A. T., Steer, R. A., & Garbin, M. G. (1988). Psychometric properties of the Beck Depression Inventory: Twenty-five years of evaluation. *Clinical Psychology Review*, 8, 77–100.
- Bradburn, N. (1969). *The structure of psychological wellbeing*. Chicago: Aldine.
- Carr, A. (2004). *Positive Psychology: The Science of happiness and human strengths*. New York: Brunner-Routledge
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J., & Griffin, S. (1985). The Satisfaction with Life Scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71–75.
- Diner E, Oishi S, Lucac, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life, *Annual Review of Psychology*, 54: 403 – 425.
- Duckworth, A. L., & Steen, T. A., & Seligman, M. (2005). Positive psychology in Clinical practice. *Annual review of Clinical psychology*. 1, 629-951.
- Dunavold, A. P. (1997). *Happiness, hope, and optimism*. California State University, Northridge.
- Francis, L. J. (1999). Happiness is a thing called stable extraversion: a further examination of the relationship between the Oxford Happiness Inventory and Eysenk's dimensional model of personality and gender. *Personality and Individual Differences*, 26, 5-11
- Francis, L. J., Brown, L. B., Lester, D., & Philipchalk, R. (1998). examination of the reliability and validity of the Oxford happiness inventory among students in the UK, USA, Australia, and Canada. *Personality and Individual Differences*, 24, 167–171.
- Franken, R. (1994). *Human motivation* (3rd Ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing Co

- Furnham, A., & Berwin, C. R. (1990). Personality and happiness. *Personality and Individual Differences*, 11, 1093-1096
- Hills, P., & Argyle, M. (1998b). Positive moods derived from leisure and their relationship to happiness and personality. *Personality and Individual Differences*, 25, 523-535.
- Hills, P., & Argyle, M. (2002). The Oxford Happiness Questionnaire: A compact scale for the measurement of psychological well-being. *Personality and Individual Differences*, 33, 1071-1082
- Ivkovic, V., Vitart, V., Rudan, I., Janicijevic, B., Smolej-Narancic, N., Skaric-Juric, T & et, al. (2007). The Eysenck personality factors: Psychometric structure, reliability, heritability and phenotypic and genetic correlations with psychological distress in an isolated Croatian population. *Personality and Individual Differences* 42: 123-133.
- Jin, B. (2001). Social psychological determination of life satisfaction in order adults. *Unpublished Dissertation*, Indiana university.
- Joseph, S., & Lewis, C. A. (1998). The Depression-Happiness Scale: Reliability and validity of a bipolar self-report scale. *Journal of Clinical Psychology*, 54, 537-544.
- Joseph, S., Linley, P. A., Harwood, J., Lewis, C. A., & McCollam, P. (2004). Rapid assessment of well-being: The Short Depression-Happiness Scale (SDHS). *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 77, 463-478.
- Karanci N., Dirik G., Yorulmaz o. (2007); Reliability and Validity Studies of Turkish Translation of Eysenck Personality Questionnaire Revised-Abbreviated; *Turkish Journal of psychiatry*, 18(3).
- Liaghatdar, M. J., Jafari, M., Abedi, M. R., and Samiee, F. (2008). Reliability and Validity of the Oxford Happiness Inventory among University Students in Iran, *The Spanish Journal of Psychology*, 11(1):310-313.
- Linley, P. A., & Joseph, S. (2004). *Positive psychology in practice*. New York: John Wiley & Sons.
- Lu, L., & Argyle, M. (1993). TV watching, soap opera and happiness. Kaohsiung. *Journal of Medical Sciences*, 9, 501-507
- Lyubomirsky, S., & Lepper, H. S. (1999). A measure of subjective happiness: Preliminary reliability and construct validation. *Social Indicators Research*, 46, 137-155.
- Peterson, C., & Seligman, M. E. P. (2004). *Character strengths and virtues: A handbook and classification*. New York: Oxford University Press.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52, 141-166.

- Shogren, K., A. Lopez., S. J. Wehmeyed, M, L. Little., T, D., & Pressgrove, C. L. (2006). The role of Positive Psychology constructs in predicting life satisfaction in adolescents with and without cognitive disabilities: exploratory study. *The journal of positive psychology*. 1(1):37-59
- Snyder, C. R & Lopez, S, G. (2007). *Positive Psychology*, New York Published by Oxford University Press, Inc
- Stones, M. J., Kozma, A., Hirdes, J., & Gold, D. (1996). Short Happiness and Affect Research Protocol (SHARP). *Social Indicators Research*, 37, 75-91.

Archive of SID